

Szerkesztők: Hochbauer Gyula, Kovács Lehel István

X. évfolyam 11. (523.) szám

Független művelődési és helytörténeti havilap

2004. november 26. – péntek

 Alapította és szerkesztette (1906–1911):
dr. Fekete Endre és Kiss Béla

Az én világom a szép és a jó világ...

Az 1990-től számított 15 év alatt gyakran gyűjtöttem kamerával Brassó környéke lényegesebb magyar vonatkozású eseményeit. Ennek az időszaknak a történetét érdekesen rajzolná meg a készült filmek sorbavetítése, ami különös élmény lehetne e vidék tévénezőinek, de ezen túl arról is áruklodna, hogy milyenek látja ezt a világot Bálint Ferenc.

Milyenek ismerte meg a csíkszeredai származású Brassó városi lakos Bálint Ferenc filmező e központ köré fonódó, melléje szórványosodó vidéket?

Bálint Ferenc: Huszonnyolc éve figyelője és egyik animátora vagyok a brassói művelődési életnek. Közel 15 esztendeje a televízió képernyőjén is a barcasági értékek népszerűsítésével foglalatokodom. A megyében alig akad egy-két olyan település, ahol ne fordultam volna meg. Az én világom a szép és a jó világ. Arra törekedtem, hogy azokat az eseményeket vetítsem a nézők elé, amelyekből valami jót tanulhattak. Lehetne azon vitatkozni, hogy ez elég-e. Felvállaltam és büszkén viselem, hogy most már ide tartozom, sok értékes embert ismertem meg, a központban és a köréje fonódó, melléje szórványosodó vidéken.

Mindig olyan volt, amilyenek a tévében mutatta, vagy ami ott látszott, az egy retusált kép?

Bálint Ferenc: Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy senkinek sem tartozom magyarázattal az általam készített műsorok szerkesztésében, mivel ezek senkinek nincsenek alárendelve, elkötelezve. Ez nem azt jelenti, hogy nem kell bizonyos szabályokat és az általam felállított mércét betartani. A filmjeim szerkesztettek, de nem retusáltak.

A történelem folyamán Brassó mint központ és a vidékgyűrű (különösen amelyet barcasági Tízfalunak neveztek + Bodola és Keresztvár) viszonyát a központ uralmi magatartása jellemezte a neki sokszorosan kiszolgáltató vidék fölött. Úgy tűnik, hogy ez a hűbéri örökség elhalványult a kiegyezés és az első világháború közötti időszakban, de utána (a szocialista éveket mindenféle össze-

hasonlításból kihagyva) ismét erősödőben van. Hogyan látszik ez a kamerán keresztül? Hogyan terelhetőek az ezt kifejező események politikai s művelődési rovatok képsoraiba?

Bálint Ferenc: A véletlen műve, vagy tán a központnak köszönhető, hogy az általam működtetett televízió Brassóban indult. Arra törekedtem eddig is, hogy sem politikai, sem felekezeti, sem helyszíni megkülönböztetésben ne részesítsem az eseményeket. Sőt, ha utána számolok, a vidéki riportok túlsúlyban vannak a brassóiakkal szemben. Azt is hozzátenném, az utóbbi időben többször előfordult (főleg Négyfaluban), hogy nem igényelték a tévém nyilvánosságát.

Úgy látom, hogy a központ ezt a szerepét egyre inkább úgy éli meg, hogy akarátát, s gyakran céljait is ráerőlteti a vidék világára, ahelyett, hogy a vidék magára találásában erősebbként segítene. Ez az uralmi póz a Bálint Ferenc képviselte brassói magyar tévészésre nem érvényes, sőt 15 esztendő képfolyama következetesen építi azt az értékudatot, amelyben az egyenrangú másság úgy érvényesül, hogy közben a kölcsönös egymásrautaltságra is figyelmet terel, akárcsak Pesti Gábor 472 esztendővel ezelőtti nyomtatott fabulája A hasról és egyéb tagokról. Tizenöt év általa is filmezett eseményeiből idézzem fel olyanokat, melyekben vidék és központ egymást építő, erősítő viszonya érvényesült! Bizonyára, ezek az események nemcsak szereplőiben meg a tévénezőkben, hanem a filmezőben is élményként tárolódtak. Beszéljen két-három konkrét hivatkozással arról, hogy a film eszközeivel hogyan próbálta ezeknek az élményeknek a mozgósító, aktivizáló hatását fel-erősíteni.

Bálint Ferenc: Az 1848-as szabadságharc 150. évfordulójára, épp a Te kezdeményezésedre jártuk be a környéket, e reklyét, emléket gyűjteni a forradalomról. Az akció a tömösi emlékműnél csúcsozott, amikor a vidék és a központ küldöttei a szabadság szimbolikus lángjával tértek ismét vissza közösségeikbe. Az esemény

Tomos Tünde: Türkösi utcarészlet

felemelő és tanulságos volt egyaránt.

Élmény volt számomra az is, amikor március 15-ét együtt köszöntötték, egy közös díszelőadáson a vidéki és brassói tánc csoportok, kórusok.

Az is elégtétellel tölt el, hogy a környék népszokásait, népművészeit és műemlékeit ismertetni tudtam a nézőkkel.

E sokáig folytatható s részletezést érdemlő beszélgetést melyik filmed újra-vetítésével zárnád?

Bálint Ferenc: Sok számomra kedves produkcióm van. A beszélgetés hangulatához talán a legjobban a *Bracaság 1848/49-ben* című találna. Kívánom viszont, hogy a Bracaság magyarsága, központi és vidéki egyaránt, tudatos közösségépítő életet éljen.

Köszönöm a beszélgetést, s kívánok neked sok olyan Brassó vidéki filmtémát, amely okulásul is szolgál, s tetszik is annak, aki ad valamit magunkra.

Hochbauer Gyula

Egy közgyűlés margójára

Folyó év november 3-án a Barcasági Csángó Alapítvány közgyűlést tartott, melynek legfontosabb napirendi pontja a Zajzoni úton lévő ingatlan (épület és kert) működtetésének a kérdése volt. Ez a téma már közgyűlési vita tárgyát képezte az ez év júniusában tartott gyűlésen is, ahol az előterjesztett tervezetet – tudniillik a bácsfalusi evangélikus egyházközség ingyen és bérmentve átveszi a fent nevezett ingatlant 49 évi használatra, s ennek fejében biztosítja (ha szükség lesz rá) a Zajzoni Rab István Középiskola igénylői számára a bentlakás működtetését, azok létszámától függetlenül –, a felmerülő nagyon sok homályos, nem eléggé tisztázott kérdés okán a közgyűlés nem fogadta el.

Ellenben született egy határozat: össze-

hívni egy bővített kuratóriumot (lelkészek, tanárok, civil szféra), melynek feladata az adott helyzet felelősségteljes elemzése és egy határozattervezet elkészítése, hogy az egy hónapon belül összehívandó közgyűlés határozni tudjon. Ezzel mindenki egyetértett.

Ha a határidőt nem is tartották tiszteletben, de november 3-án összeülhetett a határozatképes közgyűlés. Egy feltett kérdésre adott válasz alapján meglepődve vettük tudomásul, hogy az előző közgyűlés határozatát nem tartották tiszteletben. Ugyanis nem volt semmiféle bővített kuratóriumi gyűlés, mert az elnök úr szerint nem jelentek meg az illető tagok.

(Folytatása a 3. oldalon)

Gödri Oláh János

Hétfalusi csángó növénynevek

- *árvocsján*: árvacsalán (Urtica urens)
- *babillapi*: babérboroszlán (Daphne laureola)
- *bábokalács*: papsajtmályva (Malva neglecta)
- *balásszar*: ostorménbangita (Viburnum Lantana)
- *bánatvirág*: muskátli (Pelargonium)
- *baszapurdé*: közönséges bakszakáll (Tragopogon orientalis)
- *bójjafa*: fekete bodza (Sambucus nigra)
- *bolondtító*: kurta perje (Lolium perenne)
- *boroszlánfa, boroszlán, boroslán*: közönséges orgona (Syringa l., Syringa vulgaris)
- *borsika*: közönséges boróka (Juniperus communis)
- *büdöskati*: kerti muskátli (Pelargonium)
- *bürök*: foltos bürök (Conium maculatum)
- *cigánpecér*: orvosi tüdőfű (Pulmonaria officinalis)
- *cintorja*: ezerjófű (Erythraea Centaurium)
- *csián, csihány*: nagy csalán (Urtica dioica)
- *csigója*: csigolyafűz (Salix purpurea)
- *csipkefa*: egybibés galagonya (Crataegus monogyna)
- *csombor*: csombord, borsikafű (Satureja hortensis)
- *csormolya*: mezei csormolya (Melampyrum arvense)
- *disznyócska*: a maszlag tüskés gyümölcs (Datura stramonium)
- *disznyókáposzta*: szelíd csorbóka (Sonchus laevis)
- *édésgyökér*: közönséges édesgyökerű páfrány (Polypodium vulgare)
- *egérfa*: éger (Alnus glutinosa)
- *egris*: egres (Ribes grossularia)
- *fácsinka*: illatos ibolya (Viola odorata)
- *faszójka, fuszujka*: szárazbab (Phaseolus vulgaris)
- *fecskevirág*: tartós szegfű, réti szegfű (Dianthus diutinus, deltooides)
- *fekete nadály*: fekete nadálytő (Symphytum officinale)
- *fiszfa, fiszvezző*: kötő fűz (Salix viminalis)
- *földi bójza, vadbójza*: földi bodza (Sambucus ebulus)
- *fűvirág*: erdei tyúktaraj (Gagea lutea)
- *galambvirág*: zergeboglár (Trollius europaeus)
- *geszkenye*: vadgesztenye (Aesculus hippocastanum)
- *gyócsvirág*: tavaszi tőzike (Leucorum vernum)
- *gyolcsinka*: kikeleti hóvirág (Galanthus nivalis)
- *gyöngyöcske*: rezgőpázsit (Briza media)
- *haricska*: közönséges pohánka (Fagopyrum sagittatum)
- *havadi*: fehér nárcisz (Narcissus poeticus)
- *háziruzsa*: házi kövirózsa (Sempervivum tectorum)
- *hodolán*: macskagyökér (Valeriana officinalis)
- *kakasilla*: tavaszi tárnics (Gentiana verna)
- *kalafor*: kakascímer (Alectorolophus goniotrichus)
- *kálnokfa*: kányabangita (Viburnum opulus)
- *kankuska*: kakasmandikó (Erythronium denscanis)
- *kannasulló*: mezei zsurló (Equisetum arvense)
- *kapsa*: erdei szamóca (Fragaria vesca)
- *kásovirág*: illatos kankalin, lisztes kankalin, medvefű kankalin (Primula farinosa, columnae, auricula)
- *kecskeszakál*: szőrű (Nardus stricta)
- *kégyóvirág*: kétlevelű csilla (Scilla bifolia)
- *kertilübör*: orgona (Syringa l.)
- *kikerics*: őszi kikerics (Colchicum autumnale)
- *kisasszonpapucsvirág*: sisakvirág, farkasölő sisakvirág (Aconitum napellus, Vulparia)
- *kömén*: erdei kömény (Peucedanum palustre)
- *krizántin*: krizantém (Chrysanthemum indicum)
- *kukukvirág*: berki szellőrózsa (Anemone nemorosa)
- *kupafa*: gömb juhar (Acer platanoides)
- *kutyaepér*: fejes mangolt (Blitum capitatum)
- *kutyakapor*: ebszékfű (Matricaria inodora)
- *kutyatej*: kis-sár fűtej, farkaskutyatej (Euphorbia esula, cyparissias)
- *laboda*: útmenti laboda (Atriplex patulum)
- *legévnérécske*: erdei lednek (Lathyrus sylvestris)
- *léscsián*: lestyán, leustyán (Levisticum officinale)
- *madársóska*: erdei madársóska (Oxalis acetosella)
- *magyaró*: mogyoró (Corylus avellana)
- *makris*: közönséges borbolya (Berberis vulgaris)
- *mákvirág*: mák, pipacs (Papaver somniferum, rhoeas)
- *malinág*: zselnice meggy (Padus racemosa)
- *máno*: málna (Rubus idaeus)
- *martilapi*: martilapu (Tussilago farfara)
- *maszlag*: csattanó maszlag (Datura stramonium)
- *murok*: sárgarépa (Daucus carota L.)
- *musacél*: kamilla, orvosi székfű (Matricaria chamomillae)
- *nyulacska*: széleslevelű gyapjúsás (Eriophorum latifolium)
- *nyulrakotya*: terjőkekigyószisz (Echium vulgare)
- *olávirág*: körömvirág (Calendula officinalis)
- *ökörfarkorró*: keskenylevelű ökörfarkkóró (Verbascum thapsiforme)
- *ördögboroda*: lándzsás útifű (Plantago lanceolata)
- *őszvirág*: őszi kikerics (Colchicum autumnale)
- *papkiszuromszemedet*: margitvirág (Chrysanthemum leucanthemum)
- *papmonya*: pirosuló hunyor (Helleborus purpurascens)
- *pérnyike*: madárfészek (Neottia nidus avis), foltos kosbor, vitéz kosbor, sömörös kosbor, agárkosbor (Orchis maculata, militaris, ustulata, morio)
- *peszternók*: pasztinák (Pastinaca sativa)
- *pétérzsejém*: petrezselyem (Petroselinum sativum)
- *pimpófa*: fehér fűz, mandulalevelű fűz, csigolyafűz, törékeny fűz (Salix alba, triandra, purpurea, fragilis)
- *piszifüle*: apácavirág (Nonnea pulla)
- *puffogatató*: harangvirág (Campanula glomerata, carpatica, persicifolia)
- *püncöstivirág*: zergeboglár (Trollius europaeus)
- *ragadály*: ragadós galaj (Galium aparine)
- *rakotya*: csüngő barkafűz (Salix caprea)
- *repcsin*: tarlórépa (Brassica rapa)
- *rozmarint*: rozmarin (Rosmarinus l.)
- *rutafű*: kerti ruta (Ruta graveolens)
- *ruzsincém*: vörös ribiszke (Ribes rubrum)
- *salamás, sajoma*: medvehagyma (Allium ursinum)
- *segvakaró*: gyepűrózsa (Rosa canina)
- *sojató*: salátaboglárka (Ranunculus Ficaria), fejes saláta (Lactuca sativa)
- *sóska*: mezei sóska (Rumex acetosa)
- *száldokfa, szádokfa*: hársfa (Tilia l., platyphylla)
- *szappanvirág*: gyepes szappanfű (Saponaria ocymoides)
- *százforint*: százszorszép (Bellis perennis)
- *szederi*: hamvas szeder (Rubus caesius)
- *szekfű*: barát szegfű (Dianthus carthusianorum)
- *széngyörgyisójató*: mocsári gólyahír (Caltha palustris)
- *szenkucka*: háromszínű ibolya, ebibolya (Viola tricolor, canina)
- *szoröske*: májfü kökörcesin (Anemone hepatica, montana)
- *szulák*: mezei szulák (Convolvus arvensis, sepium)
- *tobák*: dohány (Nicotiana tabacum)
- *tocsérvirág*: sarkantyúvirág (Tropaeolum)
- *tótrépa*: csicsóka (Helianthus tuberosus)
- *törökbuza*: kukorica (Zea Mays)
- *tyukvirág*: gyermekláncfű (Taraxacum officinale)
- *utilapi*: réti útifű, lándzsás útifű, széles levelű útifű (Plantago media, lanceolata, maior)
- *vadboroslán*: farkasboroszlán (Daphnae mezereum)
- *vadcsombor*: mezei kakukkfű (Thymus serpyllum)
- *vadszekfű*: buglyos szegfű (Dianthus superbus)
- *véllejáró*: vérehulló fecskefű (Chelidonium majus)
- *vénike*: iszalag (Clematis vitalba)
- *vérehullófü*: vérehulló fecskefű (Chelidonium majus)
- *vérésvirág*: baltacim (Onobrychis viciaefolia)
- *zászpa*: fehér zászpa (Veratrum album)
- *zsánika*: májvirág, mogyoróalj (Hepatica transsylvanica)

Tatangi Pál András és Kovács Lehel István gyűjtéséből

F e l h í v á s

Kedves Olvasók!

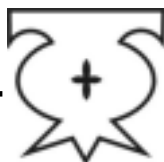
Lapunk hasábjain közel két esztendőn át hétfalusi csángó tájszavakat közöltünk Hermann Antal, Papp György (Zajzon), Bartha Károly, Kolumbán Samu, Horger Antal, Seres András, Kovács Lehel István (Hosszúfalu), dr. Magdó János (Türkös), Tomos Tünde (Csernátfalva) gyűjtéseiből.

Szótárszerűen, A-tól Z-ig, adtunk ízelítőt a hétfalusiak által használt szavakból.

Felkérjük olvasóinkat, hogy ha még tudnak a közöltektől eltérő szavakat, küldjék be szerkesztőségünkbe. Köszönjük!

Lapszámunkat az Ilyés Közalapítvány támogatta.

Egy közgyűlés margójára

(Folytatás az 1. oldalról)

Azt viszont elismerte, hogy **nem** küldött ki írásbeli meghívót, csak személyesen tárgyalt azokkal, akiket „elérhető”. Tehát közös kuratóriumi határozat nincs, de azért a mai (november harmadiki) közgyűlés hozzon határozatot, mert már úgyis igen sokat gyűléseztünk.

A dolgok ilyenszerű megközelítését a jelenlevők közül nagyon sokan (főként alapító tagok) nem tudtuk elfogadni, határozottan elutasítottuk. Természetesen parázs vita következett. A jelenlevő bácsfalusi egyháztagok, akiket alig egy hónapja verbuváltak az alapítvány tagjai sorába, az elnök malmára hajtották a vizet, hiszen az alapítvány elnöke egyszemélyben a bácsfalusi gyülekezet elnöke is.

Hogy félreértés ne essék, a hozzászólók közül nem egy személy (köztük én is) elismerését fejezte ki az elnök úr eddigi munkájával kapcsolatban, de arra a nagyon fontos kérdésre senki sem kapott kielégítő választ, hogy miért csak abban az esetben folytatja áldásos, de nem könnyű munkáját, ha az általa igényelt formában működik tovább az alapítvány.

Sajnos, de a közgyűlésen (és nem csak ezen) történtek alapján, azt kell mondanom, hogy az elnök úr részéről semmi hajlandóság nem mutatkozott a felvetett kérdések nyílt, őszinte megbeszélésére, de annál több félremagyarázásban és megválaszolatlan kérdésben volt részünk. A végeredmény: egy kierőszakolt és elhamarkodott szava-

zás, melynek értelmében a **bácsfalusi evangélikus egyházközség** nagyon hosszú időre (25 év) átveszi a fent említett ingatlan működtetési jogát.

De nézzük csak, kik és hogyan szavaztak? A bácsfalusi egyháztagok közül 24-en mellette. A jelenlevő lelkészek, tanárok, az iskolák igazgatói (egy kivétellel) és az alapító tagok ellene (9 szavazat) és ugyancsak kilencen tartózkodtak (én is), az alábbi okokra hivatkozva:

Nem ismertették a közgyűléssel a szerződés teljes szövegét; nincs ismeretünk feltetelekről, jogokról és kötelezettségekről; nem ismerjük az épület működtetésének módját (hiszen az Illyés Alapítvány céladományáról van szó, ti. az épületet **csak** bentlakás céljára lehet használni); valamint az sem tisztázódott, hogy a jövőben a kuratóriumnak és a közgyűlésnek milyen szerepe lesz.

Az a meggyőződésem, ha az elnök úr több nyíltságot, megbeszélésre való hajlamot mutat, a továbbiakban egyhangú és egyöntetű támogatásunkat élvezte volna. De így...

Számomra mint az alapító tagok egyikére, nem marad más hátra, mint abban bízni, hogy a bácsfalusi ev. gyülekezet úgy fogja végezni vállalt feladatát, hogy mindenki, főleg az iskola – amelynek érdekében létrejött az alapítvány – részéről csak köszönő szót kapjon. És akkor mi is és az utánunk jövők is felejtjük el ezt a nagyon keserű szájját hagyó közgyűlést.

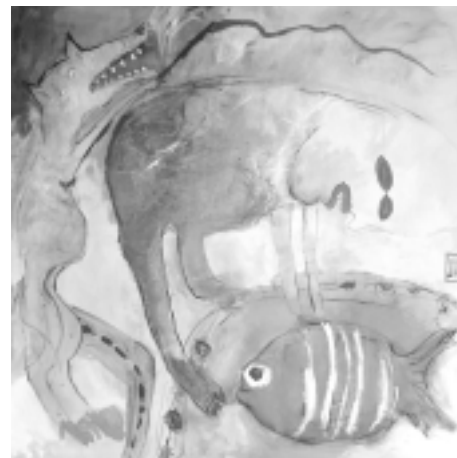
Gödröi Oláh János

2 x Tünde - egy kiállítás margójára

Szombaton, november 13-án 18 órai kezdettel megnyílt a Sepsiszentgyörgyi Képtárban két négyfalusi képzőművész, Sipos Gaudi Tünde és Tomos Tünde közös kiállítása, *2 x Tünde* címszó alatt, az Art Station kortárs művészeti csoport keretén belül, immár a 15. kiállításaként.

E tárlat mindkettőjük számára az első, lehet úgy is nevezni, hogy bemutatkozó kiállítás, amelyet megtekintve az érdeklők átfogó képet kapnak a két Tünde alkotói világról, művészi filozófiájáról.

Sipos Gaudi Tünde 2004 júniusában végezte a jászvásári G. Enescu Művészeti Főiskola reklám-grafika szakát. A kiállítás 10 db plakátját lehet megtekinteni, melyek diplomamunkájának egy részét képezik, nagyon változatos témakörrel. Az alkotások mindegyike kézzel készült, nem a

Tomos Tünde: Az emberidomító

technikai vívmányok eredménye, mint ahogy manapság a plakátok zöme születik. Számára a kézzel készített alkotásban van igazán jelen a művész, ily módon a mű nagyobb mértékben tartalmazza alkotója kézlenyomatát.

Csodálatra méltó az aprólékos kidolgozás, valamint a mondanivaló, az üzenet egyszerű megfogalmazása, melyben nagy hangsúly kerül a betűkre, viszont a figuratív sem szorul háttérbe, hanem kölcsönösen kiegészítik egymást.

Ebben a felgyorsult, szinte a technika, a gépek által uralt világban Sipos Gaudi Tünde művészeti meglátásával, helytállásával azt az utat választotta, melyen a hangsúly a hagyományos alkotási módon van, amelyben a gép nem veszi át az ember szerepét.

Tomos Tünde ugyancsak 2004 júniusában végezte a kolozsvári I. Adreescu Képzőművészeti Akadémia festészet szakát, a jelen pillanatban ugyancsak ezen egyetem mesteri képzését folytatja.

Ő is a diplomamunkájával szerepel, amely egy 10 darabból álló sorozatban Hermann Hesse *A pusztai farkas* című regényét dolgozza fel. Uralkodó motívuma a farkas mint totemállat és mint a lélek szimbóluma, amely különböző helyzetekben vonul végig az alkotásokon.

Munkáinak színvilágát a nagyon élénk és változatos színek jellemzik, melyek által a művész egy természetfeletti világot mutat be, a farkas világát.

Sipos Gaudi Enikő

Az apokalipszis lovagjai

Cernovodeanu Paul és Binder Pál 1993-ban román nyelven megjelentetett könyve a pusztulás történelmi kalandjaként is olvasható. A szerzők azt vizsgálják, hogyan befolyásolták a jelenlegi Románia területén élő ember életét a XIII. és XIX. század közötti fél évezredben az időjárás viszontagságai (aszály, árvizek, fagy), a földrengések és az élő környezet bizonyos jelenségei (járványos betegségek, sáskajárás, rágcsáló-, cserebogár-, hernyó-, keselyű-, barnamedve-inváziók).

Az áttekinthető szerkezetű könyv tudományos adattárként is könnyen használható a fennebb jelölt témában, hisz a jelenségeket évszázadok szerinti időegységekre tagolva, típus és kronologikus rendbe szervezi, Románia három nagy összetevőjét (Havasalföld, Moldva, Erdély) is figyelembe véve.

Jeles szaktekintélyek (Robert Moore Fisher amerikai, Emmanuel Le Roy francia klimatológusok, Herbert H. Lamb angol, V. M. Cincyn orosz, Stanislaw Hosowski lengyel, Réthly Antal magyar történészek) módszerét alkalmazza. A könyv már a bevezetőben felkelti érdeklődésünket, ugyanis a téma fontosságát azzal szemlélteti, hogy a vikingeket nem emberi ellenség, hanem

Újraolvasott könyvek

a fokozódó lehülés nyomán keletkező eljegesedés űzte el hajdani országukból, Grönlandból és Izlandról végleg a XV. század végére.

A szakemberek szerint a 800 tájtól 1300-ig terjedő időjárási szakasz az ember számára kedvező volt, ám mintegy három századnyi átmenet után 1550 tájtól 1850 körül az északi félteke érezhetően lehűlt s ennek negatív következményeit megszenvedte az ember is.

Számomra nem a problémafelvetés és -kezelés újszerűsége tette olvasmányossá ezt a könyvet, hanem helytörténeti vonatkozásai. Noha bevallom, hogy mióta elolvastam, másképpen viszonyulok az ember történelméhez is, mert meggyőződtem arról, hogy az ember sorsát sokkal kevésbé meghatározóan alakítják a történelem vezéregyéniségei, mint ahogy azt nekünk tanították.

A domborzati formák és a vízhálózat az időjárási viszonyokkal összefüggésben befolyásolták azt, hogy miből él az ember és hogyan. Barcasági létünk lenyűgözően gazdag történelmét nagyrészt a hadi- és kereskedelmi útként szolgáló szorosai, átjárói

határozták meg. Ezt a tudást ezzel a könyvvel a szerzők nemcsak azzal egészítik ki, hogy huzatossá is részben ezek teszik a térséget, hanem azzal is, hogy ezeken keresztül törtek be a középkorban kezelhetetlen pestisjárványok. A pestist (1480, 1495, 1503, 1510, 1529, 1553, 1603, 1633, 1646, ..., 1814) hol az országok kapuján itt be-kivonuló hadak hordozták, hol a kereskedők, hol az utazók. Előfordult, hogy pontosan feljegyezték, ki hozta be a nyavalyát: 1786-ban Barcarozsnyóra egy pástorlegény.

Ez a kór több áldozatot szedett s jelentősebb demográfiai következményei voltak, mint a háborúknak. 1510 és 1550 között Brassóban több mint 10 000 életet tarolt, az 1717–19-es járványnak pedig a Barcaságon több mint 18 000 áldozata volt. Csak következtethetünk rá, hogy a jelölt 500 év alatt százezres nagyságrendű volt a pestis okozta halál.

A szorosok nemcsak az ember számára tették átjárhatóvá a hegyeket, hanem az állatok számára is. A sáskák 1542. július 24-től augusztus 10-ig rajokban özönlöttek el és pusztították Brassó környékét s az egész Barcaságot. 1609. augusztus 16-án

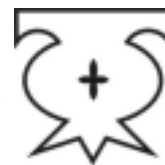
Földváron rágtak le mindent, ami útjukba került. 1611. augusztus 22-én a Tömösi-szoroson át érkeztek Havasalföldről, s a Cenk meg a Csigahegy közötti nyergen át vonultak Hőltövénybe, ahonnan még aznap sikerült továbbbújni őket a hegyek felé. 1691. június 26-án Barcarozsnyó és Vidombák között pusztítottak. 1709-ben a Törösvári-szoroson át özönlöttek Brassó vidékére.

A sok feljegyzett sáskajárás közül néhányról részletező tudósítás szól: 1780. július 13-án Brassóban rendeletre 3000 veder sáskát gyűjtöttek össze és égettek el. Rajtuk kívül más „vendégek” is érkeztek a szorosokon: rágcsálóinvázió 1720, 1733, 1741, 1772, 1792-ben okozott éhínséget, s egy századdal előbb is sok keserűséget hoztak.

Élő környezetünk más kellemetlen meglepetést is tartogatott számunkra. Cserebogárinvázió sok évben pusztított (1601, 1616, 1684, 1693, 1699 csak ebből a századból). Történt, hogy ragadozó madarak okozták 1599-ben 30 000 szarvasmarha vesztét a Barcaságon és ugyanabban az évben barnamedve-invázió tartotta rettegésben a lakosságot, s nem sikerült elpusztítani őket csak Gyulaféhevár környékén.

(Folytatása a 4. oldalon)

Hochbauer Gyula

1940. február hó 18-án ünnepélyes ke-retek között megtartott vizsgával és kiállítással befejeződött a január 8-án megkezdett hat-hetes női háztartási tanfolyam.

A tanfolyam sikeres megtartásában nagy szerepe volt – Botz Ida, Domokos Jolán és Orbán Júlia gazdasági s háztartási tanárnőknél kívül – a hosszúfalusi nőegylet elnöknőjének, Sipos András főesperes ne-jének és Sipos András főesperesnek, aki egyben a hosszúfalusi gazdakör elnöke is volt, akik fáradhatatlan munkájukkal és a cél iránti lelkesedésükkel valóságos fanatizáltak az irányításuk alatt álló csángó ma-gyarokat.

A vizsga az evangélikus templomban megtartott ünnepi istentisztelettel kezdődött, ennek végeztével fél 12-kor az ev. iskola helyiségeiben, ahol a kiállítás is volt, folyta-tódott a kiállítás megnyitásával és a vizs-gával.

A vizsgán Tóth István földbirtokos elnö-költ. Részt vettek a vizsgabizottságban:

Hosszúfalusi 6 hetes háztartási tanfolyam

Szabó Béni volt országgyűlési képviselő, Solcz Károly egyházmegyei világi felügye-lő, dr. Papp Endre, a Brassó megyei gaz-dakörök egyesületének elnöke, Sipos András ev. főesperes és neje, valamint Paull Kamill EMGE vándortanár.

A 32 vizsgázón kívül, kik gyönyörű csán-gó viseletben jelentek meg, részt vett még a négy csángó falu értelmisége és minden számottevő kisgazdája – férfiak és nők ve-gyesen –, és Brassóból is sokan voltak a vendégek között.

Tóth István elnök megnyitójában kere-setlen szavakkal beszélt dr. Szász Pál EMGE -elnökről, és egyben javasolta, hogy a tanfolyam résztvevői és a vizsgára össze-gyűlt közönség nevében dr. Szász Pál, ki fontos elfoglaltsága miatt nem lehetett jelen, táviratban üdvözlősségek.

Jelenlétük az indítványt kítő lelke-sedéssel fogadták és dr. Szász Pált

hosszasan és lelkesen éljenezték.

Az első tantárgy egészségtan és csecse-mőápolás volt, amit dr. Vigh Gábor előadó kérdezett ki. Utána sorban következtek a többi tárgyak: ételmezés, háztartástan, sertéshizlalás, nevelés, kertészet, barom-fitenyésztés, tejgazdaság.

A vizsga végeztével Tóth István vizsga-elnök lendületes beszédben mondott köszö-netet a tanárnők eredményes és csoda-számba menő munkájáért.

A vizsgaelnök beszéde után Bandi Já-nosné hallgató megható szavakkal mondott köszönetet a növendékek nevében. Utána Sipos Andrásné, a hosszúfalusi nőegylet el-nöknője gyönyörűen megfogalmazott, zo-kogásig menő meghatottságot okozó be-szédében köszönte meg az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület áldásos működését és a szeretett tanárnők odaadó munkáját mind a maga, mind a nőegylet és a növen-

dékek nevében. Az utolsó beszédet kiváló szónoki tehetséggel Sipos András főes-peres mondta el.

A vizsga után egy, a nőegylet által ren-dezett, 120 terítékes bankett volt, ahol a jó hangulat mellett testvéri szeretetben és megértésben olvadt egybe a kisgazda-tár-sadalom színe-java, az ugyancsak kiemel-kező intellektuál társadalommal a késő esti órákig.

A kiállítás sikere nem maradt mögötte a vizsga sikerének. Káprázatosan szép lát-vány volt a nagyterem mind a négy falát a mennyezetig beborító gyönyörű kézimun-kák sokasága. Domokos Jolán tanárnő, kit a növendékei imádásig szerettek, itt a jó anyaggal igazán megmutatta művészi ér-zékét, tudását, szakképzettségét és jó pe-dagógiai érzékét. A kézimunkák száma 277 darab volt. Ez számszerűleg is jóval fö-lülmúlta az eddigi kiállításokat.

Böngészte és ollózta az Erdélyi Gazda 1940 áprilisi számából Barcsa Márton

K i s s Á r p á d n a p l ó j a (f o l y t a t á s)

Okt. 4. A postamester nekem és Bélá-nak kiutalt 100-100 K-t. Írt Petkiné Csa-báról, ahová menekültek. Östve Tóth-éknál voltunk, délután Bélával Herczeg Istvánékat látogattuk meg.

Okt. 5. Itthon voltunk egész nap.

Okt. 6. Délelőtt pakoltunk Gyarmatra, délután búcsulátogatásokat tettünk.

Okt. 7. Reggel 7 órakor indultunk Gyarmatra. Kora reggel felkeresett Her-czeg András és neje, Fábrián Mili. Kis-kenyeret hoztak az útra. Háziasszo-nyunk küldött egy szép kalácsot. Etus, Róza és Tóth sógor kikísértek az állo-másra. A csomagokat (7 db) gyorsáru-nak vették fel. Elég jól utaztunk és öst-vére meg is érkezünk Gyarmatra. Aszó-don találkoztunk Hadnagyékkal. Távol-létem alatt megérkeztek Kádastól és Sanditól az iratok és könyvek. A püspök úr számomra lakást és teljes ellátást a-jánlott fel, és az egyetemes gyűlés (zsi-nat) a menekült lelkészeknek évi 2400 K fizetést szabott meg, havi részletek-ben.

*

Nagyszében visszafoglalása

Okt. 8. Délelőtt és délután templom-ban voltunk, délelőtt Gyula, délután Bol-tik Pál beszélt tótul. Östve találkoztunk a káplánnal.

Okt. 9. A leánykáknak szállást fog-laltunk. Az Est adománya – 400 K – megérkezett. Leveleket írtam Tóth Im-rének, Hadnagynak. Vettünk 2 öl cse-refát (42 K).

Okt. 10. Béla tegnap este ideérkezett. Nagyborzsönybe indult, ott kocsi nem volt, s ide jött. Nem érezte jól magát és ezért nem ment vissza azon a napon sem.

Börzsönybe sem, Nagybecskerekre sem. Egész napot együtt töltöttük, östve, ille-tőleg éjjel ment Börzsönybe, ahonnan 11-én fog lemenni Becskerekre. A me-gyénél ma jelentkeztünk. Magunk ré-szére semmi segélyt nem kértünk. Ma-radjon segély a szegényebbeknek. Ma találkoztam egy csernátfalusi lakossal: Köpe K-val, Bíró N. vasúti kalauznével és az asszony kisebb fiútestvérével (Mi-hállyal). 16 éves fiú, adtam neki 2 ko-ronát. A múzeumban laknak, ott is meg-látogattam. Feleségem találkozott a teg-nap Bálint Andrásnéval, Gödri Katával. Budapestről jött ide rövid időre Bacsó Jenőékhez.

Okt. 11–12. A 9–10-es Újság közölte a katonáink és szövetségeseink által elért nagy sikereket: a gaz oláh sereg megsemmisítő leverése végtelen öröm-mel töltötte el aggódó és csüggedő lel-künket. A remény csillaga már ott fénylik a láthatáron, visszajuthatunk otthagyt kedves otthonunkba. Ma Batyany főis-pánné, az alispánné és a szolgabíró meglátogattak. nagyon szívesek voltak, és azt kérdezték, mire van szükségünk. Nem kértünk semmit, van itt nálunknál szegényebb bőven. Bohusnak a fizeté-seket (236 K) elküldtem. Jelentkeztünk a megyénél előjegyzésre.

Okt. 13. Megismerkedtünk a balas-sagyarmati takarékpénztár igazgatójá-val, Kreutz Emil igen kedves, művelt és nagy tudású kapacitás. Délután a la-kásán voltunk a familiával. A takaré-kban ösmerkedtünk meg gróf Dégenfeld Mihállyal. A mai napon 4000 koronát elhelyeztem a takarékpénztárba abból a pénzéből, amelyet a meneküléskor a

hétfalusi takarékpénztárból magammal hoztam. Bálint Andrásné Gödri Kata meglátogatott, aggódik, mert férjéről nem tud semmit. A mai napon visszaad-tam feleségemnek a Bohusnak kért 200 K-t és megadtam 200 K-t, az aug., szept. és okt. havi fizetésemet, és még 100 K-t, addigi takarékpénztári költséget. Ír-tam Beany M-nek Debrecenbe, a Bíró alkalmazása ügyében. Megrendeltem negyed évre a Budapesti Hírlapot (8 K).

Okt. 14–15. Semmi különös esemény nem történt, 15-én de.-du. templomban voltunk. De. Gyula beszélt, du. a káplán – mindketten magyarul. Du. a temetőben voltunk és megnéztük a katonasírokat.

Okt. 16. Dr. Boltik püspök úr meglá-togatott. Sokat beszélt a gyarmati egyh. megalakulásáról, a helybeli róm. kath. egyháznak nemzeti címen szerzett elha-talmasodásáról, holott az ev. egyház a magyarság érdekében sokkal többet tett és tesz ma is. A tót gyermekek tisztán magyarul tanulnak az iskolában. Östve Krémonéknál voltunk.

Okt. 17. Kenyér és lisztjegyet váltot-tam a leányoknak. Tegnap 65 éves szü-letésnapom volt. Az unokák élő virággal (cserépből) leptek meg, a leánykák tin-tatartót és itató készüléket adtak.

Okt. 18–21. Kreiczék vizitáltak. Volt egy felszentelés a püspök által, nem volt senki vendég a templomban. A püspök annyira halkán beszélt, hogy nem ér-tettem semmit.

Kiss Árpád
ev. lelkész.

Újraolvasott könyvek

(Folytatás a 3. oldalról)

A földrengések nemcsak riadalmat okoztak, hanem épületrongálások miatt gyakran jelentékeny anyagi kárt is. Legtöbbről tudósítás is maradt ránk: 1541-ben különböző erősségű rengések 5 napon át rázták Brassót. 1590. november 24-én, 1620. november 8-án, 1701. június 12-én, 1738. május 31-én a brassói várfal egy-egy szakasza is összeomlott. Az 1620-as rengés hatalmas köveket görgetett alá a Cenkről. 1738. május 31-én a Bodzai-szorosban a bezúduló kötörmelék a völgy-ben elzárta a folyót, s akkor a tó keletkezett, hogy a legmagasabb fák hegye sem látszott ki a vízből. 1790. április 6-án leomlott a botfalusi templom tornya, a két évvel ezelőtti földrengésről pedig azt jegyezték fel, hogy fél órányit tartott Brassóban és sok ember halálát okozta.

Olvasócsalogatómba a sok száz adatból csak csemegéztem, ám ezeknél is érde-kesebb az, ahogyan a szerzők a történelem és e számbavett események közötti össze-függésekre rávilágítanak. Az adatok és események fölötti időszemlélet egy beavató idegenvezetés benyomását kelti, melyben az olvasó időutazóvá válik s negatív ka-landként hat rá az „eseményor”. Ha így lapozzuk a könyvet, az események törté-netszerűen összekapcsolódnak. Binder Pál és Paul Cernovodeanu legtöbbször ér-telmezői szerepbe húzódik vissza és hagyja beszélni az események kortársait. Ezek a krónikások válnak a történet elbeszélőivé. Szavuk hitelességét szavatolja a szerzőkre más munkájukban is jellemző tudós gonddal szerkesztett vonatkozó irodalomjegyzék.

Hochbauer Gyula